

BURENBRIEF

MAART 2025

BURENBRIEF

maart 2025

INHOUD

Voorpagina	1
In memoriam Albert	2
Misdaad en straf	3
Vervolg	4
Gardegien	5
Kostvlies ontstaat	6
Vervolg	7
Mededelingen	8
Recept	9
Varik	10

Agenda

- 4 mrt: Schooltuin
- 15 mrt: NL doet
- 2 april: Alg. Ledenvergadering
De Hamerlanden
- 10 april: Vlagritueel
Robert Heckmann
- 11 april: Liberty tour

Colofon

De redactie probeert *onafhankelijk* te zijn van clubs, stichtingen, verenigingen en overheden.

Rubrieken van Vereniging de Hamerlanden hebben een groene steunkleur plus logo.

Gratis toezending Burenbrief op uw mailadres.
Redactieadres:
andringaton@gmail.com
Kostvlies 41
9462 TP Gasselte

DE BURENBRIEF BESTAAT PER HEDEN 10 JAAR.

Ariën Doijer reikte het idee aan; Ton Andringa nam de redactie op zich.

In de eerste aflevering stond als doel geformuleerd: De Burenbrief gaat u van tijd tot tijd op de hoogte stellen van wat er gaande is in de buurt, buiten de privé-sfeer. Dat is zo gebleven.

Albert

+ 22 juni 1942

† 9 januari 2025

‘Kijk, die heeft Albert nog gepland voor ons.’

Enkele jaren geleden stond in de Burenbrief een bericht, dat de man Albert Haddingh typeert. Hieronder, onverkort, opnieuw.

Vanaf Kostvlies vlak bij Buurthuis Kranenborgschool tussen geboomte en struweel begint een zandpad. Het voert enigszins omhoog en vrij plotseling opent zich het akkerland van de es.

De argeloze wandelaar ontwaart er vier boompjes, die er tot voor kort niet stonden. Ze zijn welbewust geplant, dat is zeker. Er moet een verhaal achter zitten, dus even de dorpsstamam in werking zetten. Albert Haddingh, de rijdende informatiebron van Kostvlies, zal er ongetwijfeld weet van hebben.

Desgevraagd blijkt juist hij de planter te zijn.

‘Dit kan een singel worden die een wandeling langs de velden nog aantrekkelijker kan maken,’ meent hij. Albert vindt dat je als burger niet altijd maar moet afwachten, wat de gemeente doet. ‘Een beetje burger-initiatief kan ook wat goeds opleveren.’

Het zijn Amerikaanse kastanjes, opgescharreld in de Veenhof. ‘Ik heb in drie jaar tijd de noten opgekweekt’, zegt Albert.

De gemeente vond plaatsing O.K. Albert vervolgt:

‘En weet je, over twintig jaar als jij en ik er niet meer zijn, zullen voorbijgangers zeggen: Kijk, die heeft Albert nog gepland voor ons.’

Ton Andringa

MISDAAD EN STRAF TE KOSTVLIES *)

KLAP MET EEN STOK (of ander hard voorwerp)

Beklaagde:

'...het was maar een gardegien.'

Overwegende dat hij de aan het hoofd dezes vermelde dagvaarding aan de beklaagde is ten laste gelegd, dat hij op den 13^{den} Maart 1887 te Kostvliet gemeente Gasselte Hendrik Dijk onnodig met een stok of ander hard voorwerp een slag op den rug heeft gegeven,

EEN DAG IN HET GEVANG IS GELIJK AAN EEN GULDEN.

Warring vond het maar 'een ding van niks'. Een gardegien is immers geen 4 duim dikke stok, op de ribben.

De rechter verklaarde hem wel schuldig aan het misdrijf van mishandeling, want hij heeft Hendrik Dijk 'moedwillig met een stok of ander hard voorwerp' geslagen. Dat mag niet.

Vonnis:

Dat ding van niks ging Warring 10 gulden kosten en zou hij niet betalen, dan moest hij 10 dagen de nor in. In 1887.

KEITJES PIKKEN MOCHT OOK AL NIET

Tegen Roelof M. te Kostvliet en Egbert O. te Bonnen eischt het O. M. wegens diefstal van veldsteenen ten nadeele van J. Schuiling een gev.straf van 3 dagen.

Dinsdag a.s. uitspraak.

Provinciale Drentsche en Asser courant. 05-09-1888.

RUITJE INTIKKEN

Hoho: **VENSTERRUITEN VERBRIJZELEN**

Op 22 Sept. heeft Egbert H. te Kostvliet eenige vensterruiten verbrijzeld in de woning van Roelof Weringa. Eisch drie weken gev.straf.

Nieuwsblad van het Noorden. 13-11-1912.

GETEISEM IN KOSTVLIES?

Bij het Zandgat sprak mij enkele jaren geleden een oude dame aan. 'Ik woon mijn hele leven in Gasselte, maar hier ben ik nu voor het eerst. Je kwam hier niet'. Dan zegt ze wat beschroomd: 'Weet u; van mijn moeder mocht ik niet spelen met kinderen van Kostvliet. Pa had het altijd over Kostvliet-geteistem.'

Voordat de Kranenborgschool er was, gingen hier zo'n 50 leerlingen naar school in Gasselte. Heen en weer: vier keer per dag. Dat betekende: onderweg appeltjes jatten, kippen en varkens opjagen en hekken open zetten om de route (van 3 km) af te snijden.

Op het schoolplein gelazer en slaanderij. Ze zagen er 'anders' uit: kleren in de maten te groot en te klein. Dat heb je bij grote gezinnen in de lage inkomensklasse.

Henny Braam, dit jaar overleden 99 jaar oud, vertelde dat ze vroeger ging dansen in Hotel Többen. 'Met andere wichter; heen en terug lopend naar Gasselternijveen. Nooit naar Gasselte: met Gasselers hadden we niks op'.

In Henny's jeugd woonden hier kleine boeren met een of twee varkens, verder boerenarbeiders, venters, een schilder en een timmerman-aannemer. De armetierige grond hadden ze destijds voor een habbekrats verworven. Er was totaal geen sprake van de huidige grote en gemoderniseerde panden. Wel van plaggenhutten.

Dan het decor om de hoek: Grotenend met welvaart uitstralende hoeven van een enorme maat. Daar woonden 'de diknakken', de Gasselter boerenelite, waarvan de vrouwen 'vol hingen met goud'.

Typerend: In Grotenend stond een hotel (Nu: de Wiemel). Kostvliet had een kamerkroegje (Toen: Moeke van Henny). In de jaren 70 had wiskunde-docent Slof het oog laten vallen op Kv 10. Desgevraagd naar hypotheekmogelijkheden, reageerde de bankman verbijsterd: **'U wilt toch niet in Kostvliet wonen? U bent leraar!'**

Ton A.

Rusie over het weiden van schapen, was aanleiding, dat Warring H. te Kostvliet op den 13 Maart Hendrik Dijk een slag met een stok gaf; volgens bekl. was het maar een "gardegien" en gaf hij Hendrik daarmede een "stik."

Bekl. dacht eigenlijk dat de zaak "een ding van niks was", hij heeft ook wel vaak "wat op de ribben had", maar dan maakte het veel verschil of het een 2- of 4 duim dikke stok was.

Het O. M. vraagt bekl.'s veroordeeling tot 8 dagen gev.straf.

Assen, 7 april 1887.

Provinciale Drentsche en Asser courant.

*) Met dank aan Johanne Vonk (Groninger Archieven)

- vervolg Misdaad en straf te Kostvliës.

ZAKKEN IN DE AS

MEI 1923

...hij was achter uitgegaan...

Brandstichting.
 Hermannus Z. te Kostvliës (Gasselte) heeft op 4 Mei brand gesticht op den zolder van zijn woning, door een hoeveelheid zakken die daar lagen in brand te steken, met de bedoeling dat de woning zou afbranden. Bekl. bekent heden dat hij de brand heeft gesticht; hij was achter uitgegaan en het was zijn be-

doeling om de premie der brandverzekering te krijgen.

Het O. M. merkt op dat het tegenwoordig dikwijls voorkomt dat brand wordt gesticht om de premie in handen te krijgen; moeilijk is het gewoonlijk om het bewijs in handen te krijgen, waar hier het bewijs geleverd is acht Z. E. A. dat bekl. streng gestraft moet worden ter waarschuwing van anderen. Eisch 1 jaar gev.straf.

Bekl. zegt graag een voorwaardelijke straf te willen hebben met het oog op zijn vrouw en kinderen. Hij heeft zeer veel berouw van het gebeurde.

Het is onduidelijk waar de brand was. In de stukken staat Kostvliës 16a. Daar staat een streep door en is vervangen door 15. Klaas Geerts woonde 14 m. verder op Kostvliës 20 (dd. 1899).

Hiernaast signalement van H. Z. Onvermeld blijft dat hij gezins- hoofd is en kinderen heeft. Wel staat er **Gedrag in gesticht: goed Neus en Mond: gew. Kin: rond**

HET VONNIS
Ambtenarentaal van je zuiverste water.

Een zin die begint met 'Overwegende dat hij' is uiterst verlokkelijk. De lezer vat moed en de Rechtbank belooft dat met slechts EEN ENKELE ZIN van - jawel - een ganse pagina. Ook hier weer is het een lucifer die de boel in de fik zet. Tot twee keer staat er dat de lucifer brandend was. Tja... Smoking gun...?

DE KLUIT BELAZEREN MET EEN BRANDENDE (!) LUCIFER
 Hermannus dacht de hoge heren van de verzekering in 't ootje te kunnen nemen. Hij onderschatte kennelijk de waakzaamheid van de verbalisant, Pieter Doedens, rijksveldwachter, brigadier titulair. De koddebeier ontwaarde op de zolder van Hermannus 'een aantal of enige door vuur aangetaste zakken, terwijl planken van dien zolder ingebrand waren'.
 Mogelijk is de brigadier getipt door Klaas Geerts, wonende op 14 m afstand. De 'wind was zoodaanig in de richting van laatstgenoemde woning dat er gevaar te duchten was geweest voor die woning en de zich daar bevindende inboedel, die de beklagde niet toebehoorde'.
 Het zou ook een heterdaadje geweest kunnen zijn. De rijksveldwachter noemt in zijn p.v. dat 'beklaagde met een brandende lucifer de aanwezige zakken in den brand heeft gestoken'.

Geslacht	Man	Lengte	1.61 m	Rechten	17 juni 1923
Vader	Hendrik	Haar	dbl	1 jaar gevangenis	17 juli 1923
Moeder	Jakob Peltling	Wenkbrauwen			brandst.
Nationaliteit	N	Voorhoofd	gew.		
Burgerlijke Staat	geli.	Oogen	gew.		
Godsdienstige gezindte	M	Neus	gew.		
Lager onderwijs genoten	ja	Mond	gew.		
Ouderdom (bij opneming)	20	Kin	rond		
Gedrag in het gesticht	gew	Baard			
Gepensioneerd	ten laste van het	Aangezicht			
Gegageerd		Kleur			
Depart. van	met/	Gewone taal			
		Bijzondere teekenen			
		Handteekening			

Overwegende, dat bij de aan het hoofd dezes vermelde dagvaarding aan den beklagde is ten laste gelegd, — ~~overeenkomstig het bevelschrift van verwijting~~ — dat hy te Kostvliës, gemeente Gasselte op, althans omstreeks 4 Mei 1923, opzettelyk een hoeveelheid op den zolder zynner woning aanwezige zakken, met een brandenden lucifer heeft in brand gestoken, tengevolge waarvan bedoelde zolder in brand geraakt is, ~~aldus~~ aldus brand stichtende en met de bedoeling, dat zyn woning in brand zou geraken, waarvan gemeen gevaar voor de in de nabyheid gelegen woning met inboedel, welke woning en inboedel toebehoorden aan Klaas Geerts, althans aan een ander, dan beklagde, te duchten was, althans dat hy ten tyde en ter plaatse voormeld, met het oogmerk om zich of een ander ten nadeele van den verzekeraar wederrechtelyk te bevoordeelen, brand heeft gesticht in zyn, beklagde in eigendom toebehoorende woning, welke tegen schade voortvloeiende uit brand verzekerd was, hebbende beklagde met een brandende lucifer een hoeveelheid op den zolder van ~~de~~ bedoelde woning aanwezige zakken in brand gestoken, tengevolge waarvan bedoelde zolder in brand geraakt is.

Uitspraak: 1 jaar onvoorwaardelijke gevangenisstraf

GARDEGIEN?

Warring H. sloeg volgens eigen zeggen er op los niet met een stok, maar met een gardegien.

Zie eerste krantenbericht Pag. 3.

Gardegien is Drents voor gardetje, kleine garde. We kennen **gard** als alternatief voor roe; zie Sinterklaas repertoire.

Gard is stok.

Bewakers die ermee zijn uitgerust betitelde men met: **de Garde.**

Later ging de garde andere wapens hanteren.

Hiernaast:
la Garde républicaine
te Parijs

Vergelijk:
The King's Guard
te Londen

En garde =
wees paraat,
waakzaam.

Garde gaat terug op het Germaanse *wardon*, of *wardon*: Bewaken, beschermen. (Eng. guard, warden (=cipier) Dts. Wache)

Garderobe is aldus bewaking voor kleding.

Gardepoort

te Groningen, maakte ooit deel uit van de stadsmuur.

Te vinden tussen Martinikerkhof en Turfstraat.

Het gebouw was het onderkomen van de Ruiterswacht.

Bijzonderheid:

Foto gemaakt door F. Gardenier (Gron. Archieven)

Gaarden

Met stokken omheinde percelen ging men gaarden noemen bv. boomgaard, wijngaard en de bewerker van de beplanting: gardenier = kweker, tuinier. Zie Eng. garden; Dts. Garten; Fr. jardin.

Het omheinde kreeg dus de naam van de omheining.

Paal en perk

Zo ook met de vroegste nederzettingen in de brons- en ijzertijd. De Kelten bijvoorbeeld omringden hun vestigingen met palissaden: ingegraven palen, of stokken, garden dus.

Gord, gorod

Grad, Gord, Gorod

In Slavische gebieden noemde men zo'n nederzetting een *gord*; taalverwant aan het Germaanse *wardon*. Eenmaal uitgedijd tot een stad, noemen o.a. Russen tot op heden, de stad: *gorod*.

Overigens spreekt men *gorod* uit als *gorad*. Dat verslijt uiteraard snel tot *-grad*

Zie: *Leningrad*, *Wolgograd*, *Kaliningrad* en in Servië: *Beograd*.

Bord in Moskouse Metro:
Stadsuitgang.
GOROD = STAD

Gard op z'n Drents

Uiteraard is *gordel* en zich *omgorden* verbonden met het begrip *garde* en daarmee met uw roomklopper. Een omheinde tuin heet op z'n Drents trouwens: gorens (ook wel goren en goorn).

gorens (mv.) - kleine akkertjes voor de teelt van groenten, bonen enz., die dicht bij de dorpen zijn gelegen, niet van de es zijn afgesloten en gewoonlijk vruchtbaarder zijn dan het bouwland (ti.); eig. gaarden; . . . *gorens*, dat zint heel klein akkerties van aanderhalf spint tot umtrent 'n schat laand groot, waar van alles in wassen wil. (ti.); *gorengrond* (ti.) - tuinbouwgrond.

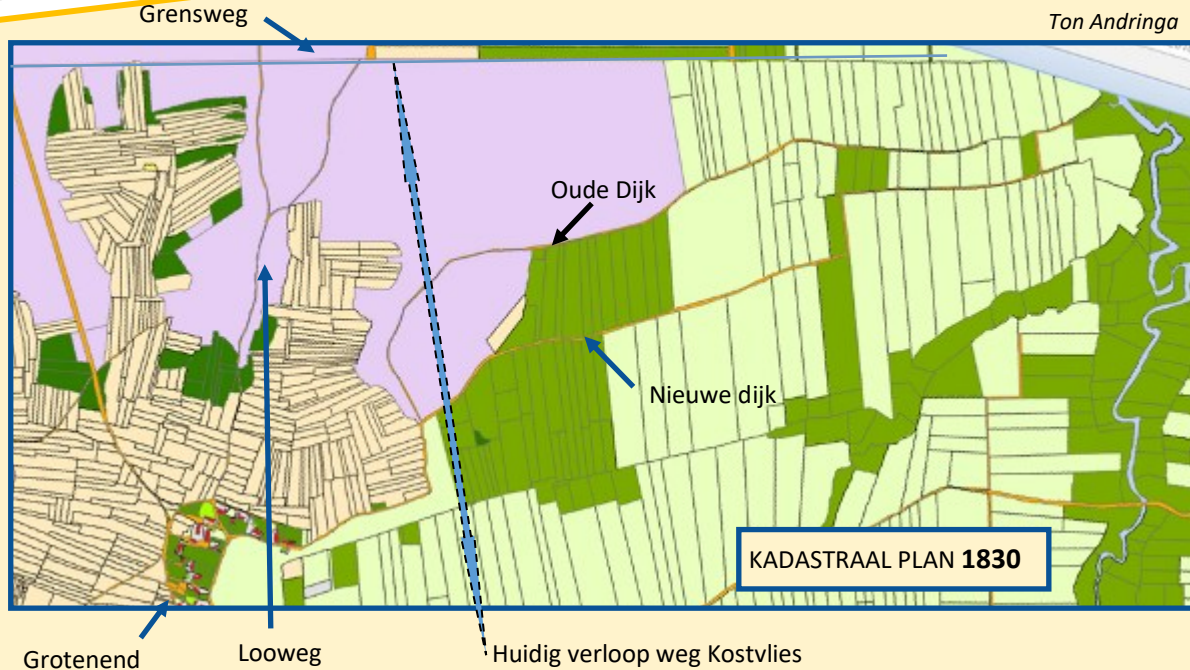
Uit: *Drents Woordenboek*

Zou Warring H. op weg, om zijn buur op de rug te rammen, een garde aan zijn goorn-omheining onttrokken hebben?

Ton A.

SPECIAAL VOOR RECENTE NIEUWKOMERS IN DE BUURT.

ONTSTAAN VAN KOSTVLIES

200 jaar geleden bestond Kostvliet niet.

Van enige bewoning was geen sprake.

Oude Dijk en Nieuwe Dijk waren sinds de 16de eeuw toegangswegen richting Hunze. Ze werden onderhouden door boeren uit Gasselte om hun hooilanden te kunnen bereiken.

De weg van Kostvliet en de Achterweg kwamen veel later. Voor zover er sprake was van wegen, waren dit zandpaden langs en over de essen en door het veld. Zie kaart hiernaast.

Leidse student Jacob van Lennep liep hier in **1823** en schreef: *'Alles is bochtig, kronkelend en brokkelig...er is geen weg waar een stap recht vooruit gezet kan worden'*.

Ons Kostvlietgebied was onontgonnen gebied, het zogenaamde 'veld'. Dat is in Drenthe het synoniem van woeste grond.

 Woeste gronden: bos, struweel, heide. (Kortom: 'Veld').
Het oostelijke gedeelte zompig en veenachtig.

AANVANKELIJKE BEWONING TIJDELIJK

In de ruigte hier streken vanaf **1850** seizoensmigranten neer. Ze waren grotendeels afkomstig uit Gelderland. Het waren bos-ambachtsslui, **eekschillers**, die zich hier vestigden met tijdelijke behuizingen (plaggenhutten).

Eekschillers

Ze kaptten eikenstammetjes. Tot aan de knieën staande in gegraven mangaten, klopten ze de schors eraf voor de winning van run (*looizuur*). De schors voerden ze met wagens af naar bedrijven, die zich bezighielden met **leerloien** (vnl. in Noord Brabant).

De geschilde, blanke knuppels verkochten ze als brandstof.

Na het leegkappen van Brabant was de Veluwe aan de beurt, en tenslotte Drenthe waaronder de streek, die nu *Kostvliet* heet.

Grensweg

Grotenend

Kostvliës: de weg

Achterweg

Topografische kaart 1930

Grensweg

Achter 't Hout

Huidig wegtraject Kv

KOSTVLEES - KOSTVLIËS - KOSTVERLOREN

Op de kaart links staat 'Kostvliës'. Oudere kaarten noemen die plek Kostvleesch.

Nu komt 'Kostverloren' op meer plaatsen in ons land voor. Veelal gaat het om grond die na ontginning onrendabel bleek. Kosten en moeiten, maar geen baten.

De heide en veengronden van het huidige Kostvliës waren te onvruchtbaar en/of te nat. Plaatselijk ligt een harde laag dicht onder het maaiveld met daaronder witgeel zand. Investering betekende verlies. Zie ter vergelijking Achter 't Hout op de detailkaart van 1830, rechtsboven.

Kostenverlies, in de volksmond: Kostvliës, met dialectische tongval: Kostvlees, werd later uitgelegd als: er zakte vee voorgoed in weg.

OMSLAG DUS ONTSLAG

Het leerlooien was een omslachtig gedoe.

De huiden stapelde men in bakken steeds met een laag schors er tussen. Dat moest jaren liggen weken. Af te wisselen met schoonspoelen en opnieuw herstampelen, als lasagnepakketten van lagen huid met schors.

Kort vóór 1900 veranderde dat op slag.

Middels chemicaliën kon men het proces van ongeveer **twee jaren** terugbrengen tot **3 dagen**.

De eekschillers werden bedankt.

De eerste Kostvliezer

Een enkele had al kans gezien vlak bij Grotenend een keuterij te beginnen; ongeveer op het huidige nr 1 Kv. Dat was **eind 1863** en hij heette Dokter, een veel voorkomende naam op de Veluwe.

Vier jaar later gingen Albert van het Hof en Kornelise Broekhuis zich hier blijvend vestigen. Ze kwamen uit Doornspijk en hadden toen twee kinderen.

Na 1875 begon de migrantenstroom op gang te komen.

Eekschillers uit Oldenbroek, Nunspeet, Ermelo en nog meer uit Doornspijk, bleven hier als keuterboeren achter. Vijf gezinshoofden heetten Van het Hof en twaalf heetten Dokter.

Jonge boeren uit naburige dorpen volgden hun voorbeeld; nog vóór 1890 waren dat er zestien.

Kostvliës ontstaat

Men kan niet zeggen dat de nieuwe bewoners stil gezeten hebben. Kostvliës groeide rap. Gezinnen met 8 tot 10 kinderen waren al gauw regel.

VOLKSTELLING 1899

In Kostvliës: 21 huizen

52 mannelijke bewoners

46 vrouwelijke bewoners

De 21 huizen zullen voor een groot deel plaggenhutten geweest zijn.

Ze waren soms minder schamel dan wij nu vaak vermoeden.

Kv 29

Tot circa 1960 stonden er in Kostvliës nog 2 plaggenhutten.

Gaandeweg werd Kostvliës een agrarische gemeenschap; met akkers rondom op zand en veen, dat beter ontwaterd werd. Ook (kunst)bemesting had effect.

Na 1900 werkte het geboortecijfer rap door in de bevolkingsgroei. Juli 1930 kwam er een school, nu buurthuis. De behuizingen verbeterden. Er kwamen (en verdwenen) winkeltjes en ambachtelijke bedrijfjes. Lange tijd was het leven hier karig. Kostvliës bleef de rafelrand van Gasselte tot ver in de zestiger jaren.

En toen... werd alles anders.

15 maart 25
NLdoet

**DE HAMERLANDEN EN DE KRANENBORGSCHOOL
ORGANISEREN SAMEN NLDOET.**

School

In de Kranenborgschool verven wij de kozijnen en buiten ruimen wij het hout op van de gesnoeide bomen (graag door vrijwilligers met zaagdiploma en passende kleding).

Zandgat

Bij het Zandgat gaan we de fruitbomen voorzien van compost en meststoffen.

Op de zonneweide wordt een waterbaan met handpomp gemaakt.

De nieuwe picknickbank moet door een groepje sterke mensen op zijn plaats worden gezet (van de kar af tillen).

Tijden

- 09.00 uur staat de koffie klaar op beide locaties.
- 12.00 uur sluiten we de werkzaamheden af en we gaan vanaf
- 12.30 uur gezamenlijk lunchen in de Kranenborgschool.

Aanmelding

Het is handig om vooraf te weten wie er meedoet op zaterdag 15 maart.

Meld je alsjeblieft vóór **13 maart** aan bij Silke of Marjan (e-mail hieronder)

Geef dan ook aan, waaraan je gaat meedoen.

secretaris@dehamerlanden.nl
secretaris@kranenborgschool.nl

TUIN ACHTER DE KRANENBORGSCHOOL
Uitnodiging

Eenieder is welkom bij:
**De inrichting van de schooltuin op een
natuurlijke, ecologische wijze.**
Presentatie: Willeke Tombrock

Willeke neemt ons mee in haar manier van het vormen van een veerkrachtige tuin.

Door gebruik te maken van natuurlijke - al aanwezige - materialen en het zaaien of planten van inheemse soorten wordt een diverse en aantrekkelijke tuin gecreëerd.

Datum: dinsdag 4 maart 2025
Plaats: Kranenborgschool
Tijd: 19:45 uur inloop met koffie en thee
20:00 uur aanvang presentatie

Na afloop van deze presentatie is er gelegenheid om de vorderingen van onze activiteiten voor het Oostermoerfeest te bespreken.

Namens de besturen van
de Kranenborgschool en
de Hamerlanden

Marjan Doijer

Recept van Leah

Spaghetti met speenkruid

Ingrediënten

- * 250 gr. spaghetti
- * scheutje olijfolie
- * 1 ui
- * 1 peer
- * 100 gr. gorgonzola
- * 200 ml room of haverroom
- * peper en zout
- * 1 flinke bos speenkruidblad (voor de bloei geplukt)

Speenkruid

Het jonge blad van speenkruid kun je al in zachte winters vinden langs slootkanten, in vochtige loofbossen, langs heggen en in tuinen. Het is een algemeen voorkomende plant.

Het blad is vóór de bloei eetbaar. Tijdens en na de bloei niet meer eten. Dan bevat de plant een te hoog gehalte aan protoamenomine, een giftige stof.

Vroeger werd speenkruid graag gegeten als welkome vitamine C leverancier in het vroege voorjaar. Het werd dan ook gebruikt tegen scheurbuik en voorjaarsmoehheid.

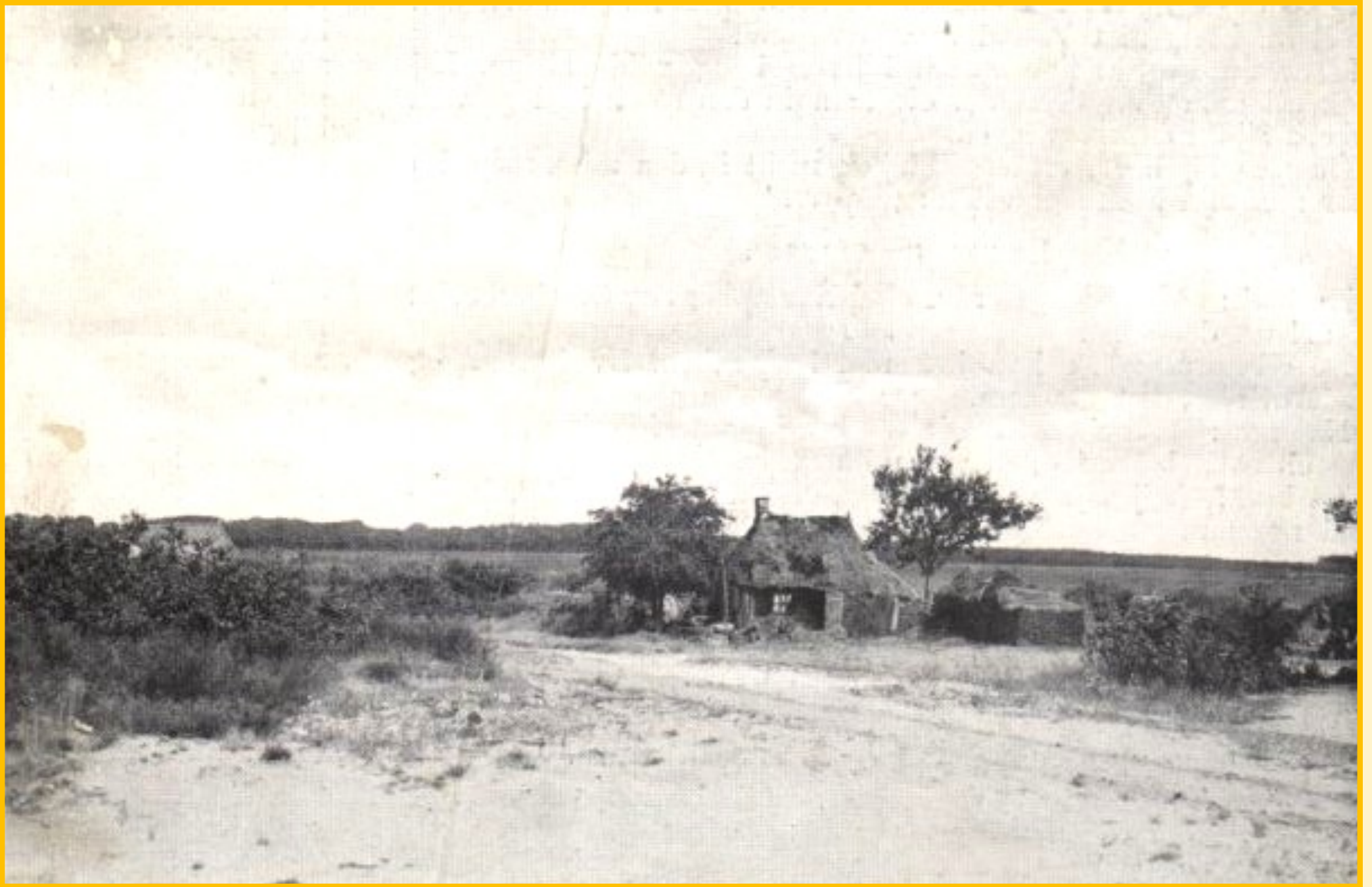
Bereiding

- * Kook de spaghetti gaar volgens de aanwijzingen op de verpakking.
- * Pel en snipper de ui. Snijd de peer in blokjes.
- * Fruit de ui in de olijfolie tot hij goudbruin kleurt.
- * Voeg de peer, schimmelkaas en haverroom toe.
- * Roerbak dit tot de kaas gesmolten en de peer zacht is.
- * Roer het speenkruid erdoor en breng op smaak met peper en zout.

www.inhetwilde.nl

info@inhetwilde.nl

Varik (Achter 't Hout) Foto Drents Archief circa 1910. Het zou het beeld van Kostvlies rond 1880 kunnen zijn.